

Сергій Борисович Козак,
доктор філософії
Український Вільний Університет (Німеччина),
Фундація імені І. Багряного (США) в Україні

З АРХІВІВ ДІАСПОРИ: ЖУРНАЛ «КИЇВ»

Досліджено історію створення та зміст «Киева» – літературно-мистецького часопису української діаспори, який упродовж п'ятнадцяти років (1950–1964 рр.) виходив у Філадельфії (США) і творив у чужому світі ім'я України. Визначені чотири чинники, що сприяли заснуванню часопису. Дані студії написані на основі першого бібліографічного покажчика змісту часопису «Київ», створеного автором завдяки опрацьованим в архівах української діаспори матеріалам.

Ключові слова: українська еміграція, видання, література, часопис «Київ», Богдан Романенчук.

Серед видань літературно-мистецької періодики, що виходила в світ у середовищі української діаспори після Другої світової війни, помітне місце посідає часопис «Київ», який у 1950–1960-х роках завдяки ентузіазмові й свідомості української громади та колу обдарованих літераторів виходив у Філадельфії (США). Ця публікація є чи не першим ґрунтовним дослідженням про зазначене періодичне видання, оскільки написане воно на основі першого бібліографічного покажчика змісту цього часопису, який створено автором цих рядків завдяки опрацьованим в архівах української діаспори матеріалам [1].

Сторінки перших чисел «Киева» я перегорнув 15 років тому в бібліотеці Українського Вільного Університету (Німеччина), де зберігається одна з найбагатших збірок української еміграційної періодики. Саме тоді я й розпочав працю над покажчиком публікацій і дослідженням історії та змісту цього часопису. І хоча нині з більшістю його примірників можна ознайомитися й в Україні (Бібліотека ім. Олега Ольжича, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронна книгозбірня «Diasporiana», Дослідницька бібліотека НаУКМА тощо), але опрацювати повний комплект цього періодичного видання я зміг лише в Мюнхені, в архівній збірці бібліотеки Українського Вільного Університету.

Перше число «Киева» вийшло в світ у липні–серпні 1950-го, останнє – в листопаді–грудні 1964-го. Всього за п'ятнадцять років існування журналу до читачів надійшло 87 чисел із загальною кількістю 4038 сторінок.

Нумерація сторінок часопису, до слова, мала два формати: спочатку (1950–1957) – в «межах року», потім (1958–1963) – у «межах кожного числа», а насамкінець (1964-го) редакція знову повернулася до нумерації в «межах року». Таким чином, 1950-го вийшло 3 числа загальною кількістю 184 сторінки; 1951-го – 6 чисел загальною кількістю 306 сторінок; 1952-го – 6 чисел (320 сторінок); 1953-го – 6 чисел (312 сторінок); 1954-го – 6 чисел (288 сторінок); 1955-го – 6 чисел (296 сторінок); 1956-го – 6 чисел (280 сторінок); 1957-го – 6 чисел (272 сторінки). 1958-го редакція перейшла до зазначення нумерації сторінок у «межах одного числа». Того року вийшло в світ 6 чисел часопису (1 число – 56 сторінок, 2-ге – 48, 3-тє – 48, 4-тє – 48, 5–6 числа – 80); 1959-го – 6 чисел (1 число – 56 сторінок, 2-ге – 56, 3-тє – 56, 4-тє – 52, 5-тє – 48, 6-тє – 48); 1960-го – 6 чисел (1 число – 48 сторінок, 2-ге – 48, 3–4 числа – 80, 5–6 числа – 72); 1961-го – 6 чисел (1 число – 56 сторінок, 2-ге – 48, 3-тє – 48, 4-тє – 48, 5-тє – 48, 6-тє – 48); 1962-го – 6 чисел (1 число – 48 сторінок, 2–3 числа – 72, 4-тє – 56, 5–6 числа – 72); 1963-го – 6 чисел (1–2 числа – 72 сторінки, 3–4 числа – 72, 5–6 числа – 40). 1964-го, в останній рік існування часопису, вийшло 6 чисел загальною кількістю 208 сторінок.

Це був журнал літератури і мистецтва. Уточнимо, що перше його число побачило світ як «Журнал літератури й мистецтва» Літературно-мистецького товариства у Філадельфії [2]. Натомість, починаючи з 1953-го [3] «Київ» почав виходити як «Журнал літератури й мистецтва», тобто без уточнення, що це видання Літературно-мистецького товариства. Такі зміни на анотаційній сторінці часопису збереглися ненадовго, бо вже наступне число (березень–квітень 1953-го) з'явилося як «Літературно-мистецький двомісячник» [4]. У вихідних відомостях усіх чисел містилася інформація про журнал англійською мовою («Literary and Art Magazine»). У першому числі за 1954 рік надруковано повідомлення про те, що видання розширює свої тематичні межі й відтепер стає «Журналом літератури, науки, мистецтва, критики і суспільного життя» [5]. З таким «обличчям» часопис і виходив до листопада–грудня 1964-го, коли з'явилося його останнє число.

Щодо періодичності, то, незважаючи на труднощі, які подеколи виникали під час видання журналу, можемо говорити про те, що він виходив регулярно – раз на два місяці, чим підтверджував заявлений в анотації статус «двомісячника», за винятком дев'яти чисел (5–6, 1952; 2–3, 1957; 3–4, 1960; 5–6, 1960; 2–3, 1962; 5–6, 1962; 1–2, 1963; 3–4, 1963; 5–6, 1963), які вийшли спареними.

Попри унікальність існування самого явища української еміграційної періодики, появу літературно-мистецького часопису українською мовою в американській Філадельфії не варто представляти як випадкову, її можна було передбачити. Заснуванню журналу, на мій погляд, сприяло щонайменше чотири чинники.

Перший із них – це та загальна атмосфера піднесення рідної культури, масового творення українських організацій у таборах для переміщених осіб, що її перенесли із Західної Європи на американську землю українські емігранти. Пам'ять про бурхливе громадсько-політичне, зокрема й видавниче, життя на «планеті Ді-Пі» була в колах еміграції ще зовсім свіжою, а приклад існування багатьох українських періодичних і неперіодичних видань (понад триста) в Німеччині та Австрії в другій половині 1940-х став справжнім стимулом для розвитку видавничої справи в нових умовах [6].

Другим чинником, який сприяв появі літературно-мистецького видання, стало те, що саме в Філадельфії згуртувалося значне коло відомих письменників і акторів, які були авторами нового часопису й відіграли важливу роль як у його створенні, так і загалом у його існуванні. Йдеться, насамперед, про Євгена Маланюка, Тодося Осьмачку, Анатолія Гака, Володимира Біляйва, Григорія Лужницького, Святослава Гординського, Івана Коровицького, Галину Журбу, Остапа і Марту Тарнавських, Оксану Керч та інших. Тут оселився й письменник Володимир Куліш – син відомого українського драматурга Миколи Куліша. У Філадельфії діяли Літературно-мистецьке товариство, численні культурно-мистецькі колективи, український театр під орудою відомого режисера Володимира Блавацького [7], осередок Асоціації діячів української культури (АДУК), регулярно відбувалися літературні вечори, театральні прем'єри, словом місто відзначалося не лише доволі насиченим громадсько-політичним, а й передусім культурним життям, що також стало причиною виникнення атмосфери запиту української громади на часопис літературно-мистецького спрямування [8].

Третій чинник – конкуренційний. «Київ» засновано у Філадельфії і, зрозуміла річ, видання щедро відгукувалося на культурні події, які відбувалися в цьому місті. Однак це не був часопис «місцевого значення». За рівнем і кількістю авторів, географією їхнього проживання, адресами розповсюдження, проблемно-тематичним наповненням він одразу ж став у першій шерезі загальноеміграційних видань про літературу і мистецтво. Журнал заповнив ту нішу, яку в інших країнах з великою кількістю української еміграції вже було зайнято. Йдеться, насамперед, про «Пороги» (Буенос-Айрес, Аргентина) [9] і «Нові дні» (Торонто, Канада) [10], що вийшли в світ раніше, випередивши «Київ», відповідно, на вісім і п'ять місяців. Натомість «Київ» став першим українським «товстим» журналом літературно-мистецького спрямування в Сполучених Штатах Америки. Можливо, варто додати – «встиг стати» першим, бо якби цього не трапилося, то ймовірно, що невдовзі такий часопис (нехай і з іншою назвою) міг з'явитися, приміром, у Детройті, Чикаго чи Нью-Йорку, адже в цих американських містах також перебували значні літературні сили, доволі успіш-

но діяли українські видавництва, які вже випускали в світ книжки й часописи українською мовою, а отже, існувала між ними й конкуренція. Таким чином, певною мірою стимулом до створення журналу міг бути й конкурентний момент, відчуття якого не зрадило філадельфійським засновникам «Києва», що випередили українських видавців з інших міст США у липні–серпні 1950-го, коли видали перше число часопису [11].

І насамкінець – четвертий і, напевне, найголовніший чинник – подвижницька діяльність того, хто ініціював і зрештою став двигуном справи видання журналу і з ким безпосередньо пов'язана щаслива доля «Києва». Йдеться про Богдана Романенчука – редактора й видавця часопису. Так, «Київ» – це його дітище. Власне, в «паспорті» першого числа зазначено: «Видає і редагує Б. Романенчук» і додано: «за активної співпраці П. Андрусєва, С. Гординського, Б. Кравцева, П. Мегика, Я. Славутича». Втім у другому числі журналу за 1951 рік у цьому ряду вже було відсутнє ім'я Яра Славутича, а починаючи з першого числа за 1953 рік не згадується вже жодний із співробітників, що недвозначно вказує на одне: обов'язки з видання часопису все більше лягали на одну людину. Так воно, власне, і було...

То хто ж він, цей Богдан Романенчук, без зусиль і хисту якогось історія видання так і залишилася б ненаписаною й чие ім'я завдяки п'ятнадцятилітньому існуванню «Києва» назавжди увійшло в аннали української еміграційної журналістики?

Майбутній головний редактор літературно-мистецького «Києва» Богдан Романенчук народився 1908 р. (за ін. версією – 1906 р.) у с. Воскресінці (нині – Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.). Навчався в Коломийській та Рогатинській гімназіях. Закінчив Львівський університет. Звідтоді в колі його творчих інтересів – літературознавство, лексикографія, педагогіка, видавнича справа, бібліографія. Тісно співпрацював з НТШ та редакцією львівського часопису «Українська книга». Під час Другої світової війни виїхав до Кракова, де працював редактором в Українському видавництві. Згодом, перебуваючи в австрійському місті Ляндек, став організатором культурного і громадського життя для численної української громади. Співпрацював із журналом «Літаври». З 1949-го – в США. Окрім вимушеної, суто для заробітку, праці (зокрема столярував на меблевій фабриці), активно займався науковою та видавничою справою. Навчався в Пенсильванському університеті, де отримав (1958) ступінь доктора філософії (PhD). Відтак працював у різних університетах, зокрема – професором слов'янських мов і німецької літератури в Ніагарському університеті. Належав до Асоціації діячів української культури (АДУК). Автор сотень статей у літературній та науковій періодиці, а також довідника «Азбуковник. Енциклопедія української літератури» (видано 2 томи, 1969, 1974). Редактор бібліографічного квартальника

«Українська книга» (1971–1982), головний редактор фундаментального видання «Коломия і Коломийщина». Засновник видавництва «Київ», де завдяки йому виходили в світ українські книжки. Зробив вагомий внесок у розвиток української еміграційної бібліографістики.

Уже навіть на підставі такої, вкрай стислої, біографічної силуетки можна зробити висновок, що різнопланова наукова, видавнича, громадська діяльність цієї людини заслуговує на окреме ґрунтовне дослідження. Та усе ж «справою життя» Богдана Романенчука, який відійшов у вічність 1989 року і похований у Філадельфії, на кладовищі Фокс-Чейз, стало видавання і редагування часопису «Київ».

Редакція видання містилася за такими адресами: перша – KYIW 146 Brown St., Philadelphia 23, Pa; друга (з 1951-го) – 859 N. Franclin St., Philadelphia 23; третя (з 1953-го) – KYIW 838 N. 7th St., Phila 23, Pa; і, нарешті, четверта, остання в історії часопису адреса (із січня 1962-го), за якою містилася його редакція: 4800 N. 12th St. Phila, 41, Pa.

У числі 2 за 1951 рік до «паспортних» відомостей про часопис дода-но номер телефону редакції, що, зрозуміла річ, на той час стало кроком уперед на шляху спілкування редакції з читачами.

Поліграфічною базою для журналу слугувала відома у Філадельфії друкарня «Америка», за винятком останніх п'яти чисел, які побачили світ на верстатах друкарні Миколи Денисюка.

Існувало кілька шляхів розповсюдження журналу. Перший – передплата поштою, другий – продаж у книгарнях США і Канади, третій – шлях обміну (приміром, з іншими часописами), четвертий – благодійницька передплата (надходження видання насамперед на адреси бібліотек та українських установ). Порівняно з іншими містами, у Філадельфії, де виходив журнал, можливості його розповсюдження були значно ширшими. В цьому місті «Київ» поширювався біля українських церков, Народного дому, будівлі ЗУАДК, в українських кредитівках (банках), примірники часопису можна було придбати й у самій редакції, у книгарні з однойменною назвою, а також безпосередньо в тих околицях, де скупчено проживали українці. А що таких околиць у Філадельфії, де існували «українські вулиці», було чимало, особливо у 1950–1960-х роках, то й шлях розповсюдження журналу «від хати до хати» з рук кольпортера (розповсюджувача) був доволі ефективним. Вартість річної передплати в той час становила 3 дол. (згодом 3,50), а окреме число коштувало 50 центів (згодом 60).

Таким чином, невдовзі після виходу першого числа часопис з ошатною обкладинкою відомого графіка Святослава Гординського швидко став упізнаваним серед українців Філадельфії, надійно увійшов у плин життя всієї української політичної еміграції на американському континенті.

Щодо ідеотворчих та естетичних засад нового видання, то про них було заявлено вже в першому числі часопису. Ось, зокрема, промовиста цитата зі статті без назви, яка відкривала номер за липень–серпень 1950-го: «Видаємо цей журнал під назвою, що дуже зобов'язує, але ми свідомі цього зобов'язання і свідомо нав'язуємо до світлих традицій літературного й мистецького Києва, що завжди був осередком високоякісного й ідейного літературно-мистецького життя. Ці світлі традиції прагнемо продовжувати на еміграції, а надто, що перед сучасною українською еміграційною літературою й мистецтвом стоять особливі завдання...». І далі ці «особливі завдання» уточнено: «Література й мистецтво української еміграції силою обставин покликані заступати українську літературу й мистецтво перед усім українським народом і перед цілим світом...».

Отже, за задумом засновників, йшлося – не менше і не більше – про «репрезентацію письменниками й мистцями, які перебували на вигнанні, усієї української літератури і мистецтва». Часопис цілком присвятив себе цій великій загальній меті, кожне його число ставало своєрідним окремим етапом такої «репрезентації» в умовах нелегкої мандрівки рідного слова дорогами чужини.

За 15 років існування часопису на сторінках 87 чисел побачило світ 1615 матеріалів різних жанрів (текстових та ілюстративних). Опрацювання змісту цих публікацій дає підстави класифікувати їх за такими тематично-жанровими розділами: «Від редакції та видавництва» (26 публікацій), «Поезія» (228), «Проза» (107), «З перекладів» (143), «Драматургія» (12), «Шевченкіана» (41), «Література. Критика. Час» (79), «Огляди й рецензії» (405), «На мовні теми» (17), «Спогади, щоденники» (53), «Імена і дати» (76), «Історія» (48), «Мистецтво» (30), «Театр» (38), «Подорожні нотатки» (7), «З плину подій» (25), «Від редакції і видавництва» (26), «Листи до редакції» (14), «Матеріали до словника літератури» (12), «Бібліографія» (72), «Самега obscura» (14), «Відійшли у вічність» (16), «Цитати, крилаті вислови» (40), «Різне» (69) та «Ілюстрації» (43). Така класифікація мала допомогти зорієнтуватися в масиві величезної кількості матеріалів усім тим, хто цікавиться набутками української еміграції в царині слова, історією преси, літератури і хто продовжуватиме дослідження змісту на вже поживклих нині сторінках часопису «Київ».

Якщо ж рухатися вглиб «жанр за жанром», «тема за темою», «розділ за розділом», то варто зазначити, що на шпальтах журналу надруковано поетичні твори (поезії, поеми) Емми Андіївської, Богдана Бойчука, Жени Васильківської, Святослава Гординського, Юрія Дарагана, Ростислава Єндика, Олега Зуєвського, Богдана Кравціва, Наталі Ливицької-Холодної, Вадима Лесича, Оксани Лятуринської, Євгена Маланюка, Михайла Ореста,

Тодося Осьмачки, Леоніда Полтави, Остапа Тарнавського, Ігоря Шанковського та інших поетів української еміграції. Серед авторів прози (оповідання, новели, уривки з повістей та романів) – імена Докії Гуменної, Федора Дудка, Галини Журби, Ростислава Єндика, Олекси Ізарського, Івана Керницького, Юрія Косача, Богдана Нижанківського, Миколи Понеділка, Зенона Тарнавського, Василя Чапленка та ін.

Як бачимо, значна частина найкращих літературних сил, що після Другої світової війни перебували в еміграції, брала активну участь у творенні «Кисва». Серед авторів – члени Об'єднання українських письменників «Слово», Нью-Йоркської групи, колишні члени Мистецького українського руху [12], ті, хто належав до літературно-мистецьких угруповань і хто не належав до жодних літературних об'єднань. Також у часопису надруковано переклади Олега Зуєвського, Романа Климкевича, Оксани Лятуринської, Михайла Ореста, Миколи Понеділка, Остапа Тарнавського з англійської, іспанської, німецької, португальської, французької й інших літератур. Усього ж на шпальтах журналу знайшли місце твори різних жанрів 390 авторів.

Для всіх них – авторів часопису – «Київ» був тим літературним майданчиком, який створював умови для творчості; водночас журнал, друкуючи твори відомих і талановитих молодих еміграційних авторів, вносив помітне пожвавлення в загальноеміграційне культурне життя й через рідне друковане слово сприяв духовному наближенню читачів до Батьківщини-України.

Прикметним є й те, що, окрім еміграційних, «Київ» приділяв увагу письменникам материкової України, регулярно друкуючи твори підрадянських авторів, як-от: Миколи Бажана, Івана Драча, Ліни Костенко, Світлани Йовенко, Віталія Коротича, Максима Рильського, Євгена Гуцала, Бориса Антоненка-Давидовича, Романа Іваничука, Юрія Яновського. Слово цих та інших письменників Радянської України доволі часто з'являлося на сторінках діаспорного журналу, що свідчило не лише про зацікавлення літературним процесом на материковій Україні, а й про певну позицію видання, адже то був час, коли в колах української політичної еміграції питання «співпраці – неспівпраці» з митцями Радянської України не мало однозначної відповіді й було дискусійним.

Важливе місце посіла шевченківська тематика. Доволі насичена панорама матеріалів про Тараса Шевченка в журналі свідчить не про «принагідну» їх подачу, скажімо, до ювілею, як інколи це буває з висвітленням матеріалів про класиків літератури, а про системний підхід творців видання до віддзеркалення цієї теми. Насамперед ідеться про проблемно-жанрове розмаїття таких матеріалів. Це й історія написання творів

Кобзаря, зокрема поеми «Гамалія», і дослідження зв'язку деяких його творів з «Літописом Самійла Величка», а саме у вірші «Чигирин», поемі-містерії «Великий льох», це і тема народних приказок і прислів'їв у поезії Т. Шевченка, і низка наукових статей (приміром, про магічну силу, філософсько-релігійний світогляд, історизм у творчості Шевченка). А також спогади («Шевченківські роковини у Львові 1925 р.»), повідомлення про книжкові еміграційні видання, присвячені Кобзареві (Зайцев Павло. Життя Тараса Шевченка. НТШ, Б-ка українознавства, ч. 4. Нью-Йорк – Париж – Мюнхен, 1955), систематичні (щорічні) огляди шевченкіани в календарях, яких поза Україною (надто ж у США та Канаді) виходило доволі багато. Та все ж головне у висвітленні цієї теми полягало в тому, що редакція, розміщуючи статті про Т. Шевченка, нагадувала читачам і про ті заповіти, які Кобзар залишив для нових поколінь, зокрема про плекання національного духу, рідної мови, відмежування від Москви тощо.

Утім якщо ґрунтовні дописи на шевченківську тему ми можемо зустріти і в інших еміграційних періодичних виданнях, то стала увага «Киева» до бібліографічних матеріалів вирізняє його з-поміж інших часописів. Розділ «Бібліографія» з'являвся в журналі практично щомісяця, а за обсягом його матеріали переважають формат будь-якої іншої рубрики чи іншого розділу. Таким чином, саме «Київ» залишив для дослідників діаспорної бібліографістики ту найвагомішу базу, якої не відшукати в решті періодичних видань української еміграції.

Бібліографічні матеріали «Киева» – це і україніка в англійських виданнях, і україніка в радянських виданнях, та насамперед це повідомлення про книжки, журнали, брошури українських видавництв, які існували поза Україною. Цінність такого масиву інформації для нас не лише в тому, що тут зафіксовано відомості про сотні й сотні видань, навіть про ті, які вже нині важко, ба навіть неможливо десь розшукати, а й у тому, що тут збережено вкрай важливі факти про мережу українських видавництв по всьому світу, окреслено найголовніші українські видавничі центри і редакції періодичних видань за кордоном.

Постійну зацікавленість часопису книжками, які щойно вийшли з друку, підтверджують і «Заклики до видавництва», що містили повідомлення редакції про створення бібліографічної картотеки книжкових видань на еміграції та прохання надсилати всі нові книжки на адресу «Киева» (1959. – Ч. 1. – С. 37). Прикметно, що рубрика «Бібліографія», яка впродовж п'ятнадцяти років з'являлася на шпальтах цього часопису, через сім років після припинення існування «Киева» знайшла своєрідне продовження у кварталнику бібліографії і книгознавства «Українська книга» – спільному виданні Товариства українських книголюбів, Товариства

українських бібліотекарів і Бібліографічної комісії НТШ, який з 1971-го за редактування того ж таки Богдана Романенчука понад десять років виходив у Філадельфії, у видавництві «Київ».

Окрім літературних творів і всебічного огляду книжкових новинок, часопис представляв читачам і широку панораму літературно-мистецьких подій (творчий вечір Тодося Осьмачки, вшанування режисера Володимира Блавацького, прем'єра «Боярині» за драматичною поемою Лесі Українки тощо), спогадів (О. Городиського – про Юрія Клена, Й. Гірняка – про Леся Курбаса, Олекси Грищенка – про Соню Левицьку, про крелевецький період Миколи Зерова тощо), сторінок щоденників (зокрема Євгена Маланюка), епістолярію (зосібна публікація листа Костя Буревія до Леся Курбаса щодо заснування українського театру-студії в Москві) тощо.

Завдяки матеріалам часопису ми маємо змогу довідатись і про «Клуб приятелів української книжки», і про вже згадуване Літературно-мистецьке товариство у Філадельфії, яке, за інформацією часопису, «засновано у вересні 1949 р. за співучасті 7 осіб», а пізніше (станом на червень 1950 р.) «налічувало у своєму складі 20 осіб, які щосуботи о 19 годині відбували сходини у приміщенні «Провидіння», що «надало бездомному товариству прихисток». Де ще, як не на сторінках «Києва», ми нині можемо дізнатися про такі цікаві, а головне важливі для відтворення повноти літературного життя в еміграції подробиці?

Тривале існування часопису залежало від передплати і кількості передплатників. Про це свідчать і неодноразові звернення редакції до читачів. Одне з них – з промовистою назвою «Пустить в хату “Київ”» (1964. – Ч. 1) – підкреслювало, що «кількість передплатників є показником культури нашого народу на еміграції», і нагадувало, що журнал приносив читачам «новини української літератури у вільному світі» та «кращі зразки нескореного духу українського народу під московською окупацією», ставив за мету «спростовувати московсько-большовицьку брехню». Редакція наголошувала на важливості передплати, адже за часописом «не стояла якась організація чи установа», а зусилля, вважай, однієї людини.

Історія видання «Києва» – це шлях з «великими труднощами і в важких умовах». Власне, про це відверто мовиться в «Слові до передплатників і читачів» [13], в якому, зокрема, зазначалося й те, що п'ятнадцять років – «вік як на літературний журнал на еміграції досить поважний». З цим твердженням важко не погодитися. Беручи до уваги обставини місця і часу – було це після Другої світової війни, за тисячі кілометрів від рідної землі, а ще – стали регулярність видання, високий фаховий рівень авттури, вихід з друку часопису впродовж такого тривалого часу, «Київ» можна вважати непересічним явищем в історії української журналістики, зосібна в царині літературно-мистецької періодики.

Список використаних джерел

1. Козак С. «Київ» на вулицях Філадельфії : [бібліогр. покажч.]. – К. : Літ. Україна, Укр. вид. спілка ім. І. Багряного, 2016. – 448 с.
2. [Видаємо цей журнал] : [слово від Редакції з нагоди випуску першого числа журналу] // Київ. – 1950. – Ч. 1. – С. 1–2.
3. Слово до бувших, теперішніх і майбутніх передплатників «Киева» : [звернення до читачів часопису від Редакції] / підпис: В-во «Київ» // Київ. – 1953 – Ч. 1. – С. 1.
4. [Керч Оксана]. Лист до Видавництва : [Лист-звернення від вдячного передплатника щодо необхідності й надалі видавати журнал-місячник, а також коментар видавництва] / підпис О. К. // Київ. – 1953 – Ч. 2. – С. 66.
5. Ідемо вперед! : [про початок п'ятого видавничого року в історії часопису «Київ» та заклик до передплати] / підпис: Редакція // Київ. – 1954. – Ч. 1. – С. 2.
6. Курдидик А. П'ять років еміграційної преси // Українські вісті. – 1951. – Ч. 6, 18 січ.
7. Лужницький Гр. В. Блавацький як режисер : [доповідь, виголошена на жалібних сходах Літературно-мистецького товариства 18 січня 1953 р. у Філадельфії про видатного українського актора і режисера] // Київ. – 1953. – Ч. 1. – С. 37–41.
8. З літературно-мистецького життя : [про товариський вечір мистецького слова і музики за участю Софії Парфанович, Юліяна Мовчана, І. Чолгана, Йосипа Гірняка, Яр. Курдидика] // Київ. – 1952. – Ч. 5/6. – С. 297.
9. Козак С. Аргентинські запорожці : з думою про Україну (Журнал «Пороги» : історія, зміст, автори). – К. : Літ. Україна, 2015. – 156 с. – («Часописи української діаспори»).
10. Козак С. «Нові дні» на берегах Онтаріо : бібліогр. покажч. змісту журн. «Нові дні» (1950–1997. Канада). – К. : Літ. Україна, 2015. – 588 с. – («Часописи української діаспори»).
11. Козак С. Бібліографічні покажчики періодичних видань української діаспори // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – К., 2016. – Вип. 44. – С. 573–580.
12. Під небом чужини : письменники української еміграції : довідник / упоряд. Дарина Козак, Сергій Козак. – К. : Літ. Україна ; Книжкова Фундація ім. І. Багряного, 2017. – 372 с.
13. Романенчук Богдан, редактор і видавець, Видавництво «Київ». Слово до передплатників і читачів : [До 15-річчя виходу журналу у світ, труднощі з друком часопису та причини зменшення кількості сторінок в журналі] // Київ. – 1964. – Ч. 1. – С. 1–2.

References

1. Kozak, S. (2016). *“Kyiv” na vulytsiakh Filadelfii: [bibliohrafichnyi pokazhchuk]* [“Kyiv” on the streets of Philadelphia: [bibliographic index]]. Kyiv: Literaturna Ukraina, Ivan Bahrianyi Ukrainian Publishing Union. [In Ukrainian].

2. [Vydaemo tsei zhurnal]: [slovo vid Redaktsii z nahody vypusku pershoho chysla zhurnalu] [Publishing this journal: an address from the Editorial on occasion of the first number of the journal]. (1950). In *Kyiv*, No. 1, pp. 1–2. Kyiv. [In Ukrainian].

3. Kyiv Publishing House. (1953). Slovo do buvshykh, teperishnykh i maibutnykh peredplatnykyv “Kyieva”: [zvernennia do chytachiv chasopysu vid Redaktsii] [An address to former, current and future subscribers of the journal from the Editorial]. In *Kyiv*, No. 1, p. 1. Kyiv. [In Ukrainian].

4. [Kerch, O.]. Lyst do Vydavnytstva: [Lyst-zvernennia vid vdiachnoho peredplatnyka shchodo neobkhidnosti i nadali vydavaty zhurnal-misiachnyk, a takozh komentar vydavnytstva] [Letter to the Editorial: an address from a graceful subscriber on the need to keep publishing a monthly journal, and a publishing house commentary]. (1953). In *Kyiv*, No. 2, p. 66. Kyiv. [In Ukrainian].

5. Kyiv Journal Editorial Board. (1954). Idemo vpered!: [pro pochatok piatoho vydavnychoho roku v istorii chasopysu “Kyiv” ta zaklyk do peredplaty] [Going forward: on the start of the fifth publishing year in the Kyiv journal history and a call for subscribing]. In *Kyiv*, No. 1, p. 2. [In Ukrainian].

6. Kurdydyk, A. (1951). Piat rokov emihratsiinoi presy [Five years of emigration press]. In *Ukrainski visti* [Ukrainian news], No. 6. January 18. [In Ukrainian].

7. Luzhnytskyi, H. (1953). V. Blavatskyi yak rezhyser: [dopovid, vyholoshena na zhalibnykh skhodynakh Literaturno-mystetskoho tovarystva 18 sichnia 1953 r. u Filadelfii pro vydatnoho ukrainskoho aktora i rezhysera] [V. Blavatsky as a cinema director: a speech given at a mourning meeting of the Literature and Art Society on January 18, 1953 in Philadelphia about a famous Ukrainian actor and cinema director]. In *Kyiv*, No. 1, pp. 37–41. Kyiv. [In Ukrainian].

8. Z literaturno-mystetskoho zhyttia: [pro tovaryskyi vechir mystetskoho slova i muzyky za uchastiu Sofii Parfanovych, Yuliana Movchana, I. Cholhana, Yosypa Hirniaka, Yar. Kurdydyka] [From the literature and art life: about the friendly evening of art word and music, with the participation of Sophia Parfanovych, Yulian Movchan, I. Cholhan, Yosyp Hirniak, Yar. Kurdydyk]. (1952). In *Kyiv*, No. 5/6, p. 297. Kyiv. [In Ukrainian].

9. Kozak, S. (2015). *Arhentynski zaporozhtsi: z dumoiu pro Ukrainu (Zhurnal “Porohy”: istoriia, zmist, avtory)* [Argentine Zaporozhian Cossacks: with a thought about Ukraine (Rapids journal: history, contents, authors)] (Chasopysy ukrainskoi diaspory [Ukrainian diaspora journals] series). Kyiv: Literaturna Ukraina. [In Ukrainian].

10. Kozak, S. (2015). *“Novi dni” na berehakh Ontario”: bibliografichni pokazhychyk zmistu zhurnalnu “Novi dni” (1950–1997. Kanada)* [“New Days” on the banks of Ontario: bibliographic index of the New Days journal contents (1950–1997. Canada)]. (Chasopysy ukrainskoi diaspory [Ukrainian diaspora journals] series). Kyiv: Literaturna Ukraina. [In Ukrainian].

11. Kozak, S. (2016). Bibliografichni pokazhychyky periodychnykh vydan ukrainskoi diaspory [Bibliographic indices of Ukrainian diaspora periodicals]. In *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho* [Proceedings of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine], Is. 44, pp. 573–580. Kyiv. [In Ukrainian].

12. Kozak, D., Kozak, S. (Comps.). (2017). *Pid nebom chuzhyny: pysmenyky ukrainskoi emihratsii: dovidnyk* [Under the skies of the foreign land: writers of Ukrainian emigration: reference book]. Kyiv: Literaturna Ukraina, Ivan Bahrianyi Book Foundation. [In Ukrainian].

13. Romanenchuk, B. (editor and publisher), Kyiv publishing house. (1964). Slovo doпередplatnykiv i chytachiv: [Do 15-richchia vykhodu zhurnalu u svit, trudnoshchi z drukom chasopysu ta prychny zmenshennia kilkosti storinok v zhurnali] [An address to subscribers and readers: on the 15th anniversary of the journal publishing, difficulties in the publishing and reasons of the pages number reduction]. In *Kyiv*. No. 1, pp. 1–2. Kyiv. [In Ukrainian].

Kozak Serhii Borysovych

Ukrainian Free University (Germany), Ivan Bahrianyi Foundation (U.S.) in Ukraine

From the archives of diaspora: Kyiv journal.

The article provides a research into the history of creation and contents of the Kyiv journal, a literature and art journal of the Ukrainian diaspora, which was published in Philadelphia (U.S.) during fifteen years (1950–1964) and covered Ukrainian life in the English speaking world. The journal publishing statistics is given. The author defines four factors, which provided for the creation, formation and popularity of the edition: the first one is the example of multiple Ukrainian editions existence in Germany and Austria in the second half of the 1940s; the second one is gathering of a large number of famous writers and actors in Philadelphia; the third one is Kyiv journal becoming the first Ukrainian “thick” journal in the U.S.; the fourth one is the self-sacrificing activity of Bohdan Romanenchuk, an editor and publisher of the journal. Brief biography of life and creative work of B. Romanenchuk is presented. The journal contents, history, authors, editors, publishers and journalists are characterized.

Key words: Ukrainian emigration, edition, literature, Kyiv journal, Bohdan Romanenchuk.

Козак Сергей Борисович

Украинский Вольный Университет (Германия),

Фонд имени И. Багряного (США) в Украине

Из архивов диаспоры: журнал «Київ».

Исследована история создания и содержание «Києва» – литературно-художественного журнала украинской диаспоры, который в течение пятнадцати лет (1950 – 1964 гг.) издавался в Филадельфии (США) и освещал украинскую жизнь в англоязычном мире. Предложена статистика выхода журнала в свет. Определены четыре фактора, способствовавших возникновению, становлению и популярности данного издания: первый – пример существования многих украинских изданий в Германии и Австрии во второй половине 1940-х годов; второй – в Филадельфии организовался значительный круг известных писателей и актеров; третий – «Київ» «успел стать» первым украинским «толстым» журналом в США; четвертый – подвижническая деятельность Богдана Романенчука – редактора и издателя журнала. Представлена краткая биография и обзор творчества Б. Романенчука. Охарактеризованы содержание журнала, его история, авторы, редакторы, издатели и журналисты.

Ключевые слова: украинская эмиграция, издание, литература, журнал «Київ», Богдан Романенчук.